

УДК 657.422

JEL classification: M 41, L94, L95, Q56

DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.252>

Марія ГУМЕННА-ДЕРІЙ,

старша викладачка кафедри обліку і оподаткування,
кандидатка економічних наук,
Тернопільський національний університет,
вул. Львівська, 11а, м. Тернопіль, 46009, Україна
e-mail: humenna.deriy@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0901-0080

ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ «МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНІ РЕСУРСИ» ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ РЕСУРСАМИ У БУДІВНИЦТВІ

Гуменна-Дерій М. Дефініція поняття «матеріально-технічні ресурси» та їх взаємозв'язок з іншими ресурсами у будівництві. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 3. С. 252–265. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.252>

Gumenna-Deriy, M. Definitziia poniattia «materialno-tekhnichni resursy» ta yikh vzaiemozviazok z inshymy resursamy u budivnytstvi [Definition of the concept of “material and technical resources” and their relationship with other resources in construction]. *The Herald of Ternopil Natinal Economic University*. Vol. 3. P. 252–265. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.252>

Анотація

Вступ. У статті висунуто нульову гіпотезу щодо неможливості існування матеріально-технічних ресурсів як самостійного об'єкта дослідження, адже сам по собі цей вид ресурсів не може бути ефективним, приносити прибуток чи соціальний ефект. Однозначно, що матеріально-технічні ресурси є продуктивними в процесі взаємодії з фінансовими, інформаційними, інноваційними, часовими та іншими видами ресурсів. Поява альтернативних джерел енергії, безперервна зміна законодавчої бази, вдосконалення технології будівництва, постійна боротьба за ресурси, зміна фінансових векторів висувають нові вимоги перед матеріально-технічними ресурсами будівництва та вимагають нових підходів до обліку і контролю за ними.

Мета дослідження полягає у формулюванні дефініції поняття «матеріально-технічні ресурси» та виявленні їхнього взаємозв'язку з іншими ресурсами в будівництві.

Методи дослідження. В статті використовувались загальнонаукові й специфічні методи дослідження, зокрема: порівняння – для вивчення теоретичних

© Марія Гуменна-Дерій, 2020.

досліджень понятійно-категоріального апарату матеріальних та технічних ресурсів, а також активів і ресурсів; графічний – для вивчення обсягу капітальних інвестицій у житлове будівництво; аналізу та синтезу – в процесі виявлення напрямків взаємодії матеріально-технічних та інших видів ресурсів.

Результати дослідження. В процесі дослідження виявлено відмінності у визначеннях понять «ресурси» та «активи». Визнано, що поняття «ресурси» є ширшим, ніж «активи», що дає змогу розмежувати ці дві дефініції для майбутнього аналізу їхніх складових. На основі аналізу понять «матеріальні» та «технічні» ресурси сформульовано авторську дефініцію «матеріально-технічні ресурси». До чинних визначень додано, що матеріально-технічні ресурси є одними із основних елементів підприємницького потенціалу, а також, що їхнє використання приносить не лише прибуток, а й соціальний ефект, особливо у будівництві. Крім цього, розкрито взаємозв'язок між матеріально-технічними й іншими видами ресурсів. Доведено нульову гіпотезу про те, що матеріально-технічні ресурси не є ефективними без зв'язку із іншими ресурсами, а їхній потенціал оцінюється за умови взаємодії з фінансовими, інформаційними, організаційними та часовими ресурсами.

Перспективи. В майбутніх дослідженнях плануємо розкрити генезис матеріально-технічних ресурсів; визначити основні проблеми їх формування й ефективності використання; провести оцінювання динаміки і тенденцій поведінки аналітичних показників та дати відповідні пропозиції; розробити модель взаємозв'язку матеріально-технічних і фінансових ресурсів в обліку тощо.

Ключові слова: будівництво, ресурси, матеріальні, фінансові, матеріально-технічні, інші ресурси, взаємозв'язок ресурсів.

Формул: 0; рис.: 3; табл.: 1; бібл.: 15.

Abstract

Mariia GUMENNA-DERIV

DEFINITION OF THE CONCEPT OF «MATERIAL AND TECHNICAL RESOURCES» AND THEIR RELATIONSHIP WITH OTHER RESOURCES IN CONSTRUCTION

Introduction. This article makes a null hypothesis about the impossibility of the existence of material and technical resources as an independent object of study, because these resources can't be profitable or social effective without other resources. It is clear that material and technical resources become productive when interacting with financial, informational, innovative, time and other types of resources. The emergence of alternative energy sources, constant change of laws, improvement of construction technology, constant struggle for resources, changing financial vectors place new demands on the material and technical resources of construction and require new approaches to accounting and control.

The purpose of the study is to formulate a definition of «material and technical resources» and identify their relationship with other resources in construction.

Research methods. In the article has been used general scientific and specific research methods, in particular: comparison – to study of theoretical research of the conceptual and categorical apparatus of material and technical resources, and also assets and resources;

graphic - to study the amount of capital investment in housing; analysis and synthesis - to identify ways of interaction of material and technical and other types of resources.

Results of the research. *In the study detected differences in the definition of «resources» and «assets». It is recognized that the concept of «resources» is broader than – «assets», which allows to distinguish these two definitions for future analysis of their components. Based on the analysis of the concepts of «material» and «technical» resources, the author's definition of «material and technical resources» is formulated. To existing definitions is added that material and technical resources are one of the main elements of entrepreneurial potential, and also that their use brings not only profit, but also social effect, especially in construction. In addition, the relationship between logistics and other resources has been disclosed. The null hypothesis has been proved, it's about material and technical resources which are not effective without connections with other resources, and their potential is assessed under the condition of interaction with financial, informational, organizational and time resources.*

Perspectives. *In future studies, it's advisable to disclose the genesis of material and technical resources; identify the main problems of their formation and efficiency of use; to assess the dynamics and trends of the behavior of analytical indicators and make appropriate proposals; develop a model of the relationship of material, technical and financial resources in accounting and control etc.*

Keywords: construction, resources, material, financial, logistical, other resources, the relationship of resources.

Formula: 0; Fig.: 3; table.: 1; bibl.: 15.

Постановка проблеми. Встановлення новітніх ресурсів і продукування звичайних (традиційних), які отримують за налагодженою схемою, ставить перед людством нові запитання та створює високий рівень конкуренції між власниками великих підприємств і провідними науковцями новітніх розробок. Для прикладу, електрокари, які нині вважаються одними із найдорожчих та найбільш екологічних винаходів у машинобудуванні, майже сторіччя не були запущеними у масове виробництво, а Нікола Тесла, іменем, якого сьогодні названо американський бренд електрокарів, не міг знайти спонсорів, які допомогли б реалізувати його винаходи, оскільки вважали їх неактуальними. Як машинобудування, так і житлове будівництво потребує оновлення та залучення не лише традиційних, а й альтернативних ресурсів. Загалом будівельна галузь потребує залучення великої кількості різних видів ресурсів. Цінова політика на ресурси формує кінцеву вартість об'єктів будівництва. Матеріально-технічні ресурси становлять левову частку серед усіх видів ресурсів будівництва, через це ефективне ведення обліку і контролю за ними дасть змогу оптимізувати витрати на будівництво та принести очікуваний соціальний ефект. З іншого боку, поява нових ресурсів потребує пошуку альтернативних підходів до самого процесу будівництва, а, зрештою, і змінює підхід до теоретичної бази бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Українські вчені-економісти Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Дідоренко, В. Д. Долот, А. Г. Завгородній, О. М. Назарук, Є. В. Олійник, Л. Т. Штимер досліджували проблемні питання ресурсів та їхні види. Вони зробили

вагомий внесок у розвиток досліджуваної тематики, проте не всі теоретичні й практичні аспекти цієї тематики розкриті повністю. Це дає нам змогу вдосконалити проблемні питання матеріально-технічних ресурсів та виявити їхній зв'язок з іншими ресурсами, зокрема фінансовими.

Метою статті є формулювання дефініції поняття «матеріально-технічні ресурси» і виявлення їхнього взаємозв'язку з іншими ресурсами в будівництві.

Формулювання цілей статті. До основних завдань цього дослідження варто віднести такі: визначити економічну суть наявних в Україні ресурсів; доповнити новими ознаками чинну класифікацію ресурсів; виявити певні особливості матеріальних ресурсів загалом, і в будівництві зокрема; встановити органічний зв'язок між матеріальними та фінансовими ресурсами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пошук новітніх ресурсів, специфіка їхнього зберігання і використання, можливості відтворення та прогнозування різних альтернатив посідають одну із первинних проблем людства. Процес формування територіальних меж світу між країнами переважно залежав від обсягу ресурсного потенціалу певної країни. Чим вищий ресурсний потенціал відповідної території, тим сильніша боротьба між державами за неї. Навіть в умовах ринкової економіки точаться жорстокі війни за природні ресурси, що є на певних територіях. Перемагають у таких війнах не ті, що володіють природними ресурсами, а насамперед ті, що вміло використовують усвої ціліх ефективне управління ними. Саме завдяки інформаційним та людським ресурсам матеріально-технічні і фінансові ресурси набувають ознак економічної вигоди. Через це вважаємо, що всі ресурси є взаємопов'язані між собою і взаємодоповнюють одне одного.

Лауреати Нобелівської премії з економіки також досліджували ресурси, зокрема: Леонід Канторович та Т'ялінг Купманс – теорію оптимального розподілу ресурсів (1975 р.), а Моріс Алле – теорію ринків і ефективного використання ресурсів (1988 р.) [1]. Незважаючи на те, що система управління ресурсами суттєво змінилась за три десятиріччя та багато статей і публікацій присвячені цій тематиці, комісія з визначення нобелівських лауреатів, на жаль, спрямовує свої погляди на інші напрямки економічних досліджень.

В національній та міжнародній практиці тема ресурсів є однією із найбільш актуальних, адже від раціонального пошуку, використання, перероблення і відновлення ресурсів залежить економічна стабільність світової економіки загалом та кожної держави зокрема. Більш детально розглянемо це поняття з точки зору українських вчених-економістів.

Ресурси (рос.: ресурсы; англ. resources) – 1) засоби виробництва, які охоплюють засоби праці і предмети праці; 2) економічні ресурси в матеріально-речовій формі; 3) джерела забезпечення процесу виробництва, що виступають одним з видів економічних ресурсів та охоплюють засоби виробництва (засоби і предмети праці) [2, с. 159].

Таке визначення є доволі детальним та влучним. З іншого боку, нині в контексті дослідження ресурсів розглядають і поняття «ресурсний потенціал», тому вважаємо, що важливо до цього визначення додати поняття «потенціал».

В «Економічній енциклопедії» у дефініції «ресурси» застосовують словосполучення «виробничий потенціал». Ресурси (фр. *ressource* – допоміжний засіб) – основні елементи виробничого потенціалу, які має в розпорядженні система і які використовуються для досягнення конкретних цілей економічного розвитку. Система будь-якого рівня охоплює такі ресурси: природні, технічні, технологічні, кадрові, просторові, часові, структурно-організаційні, інформаційні, фінансові [3, с. 206].

Ці два визначення, на наш погляд, є найбільш повними та комплексними і достатньо повно відображають суть ресурсів. З іншого боку, в «Економічній енциклопедії» сформульовано й інше визначення, яке є коротшим та більш узагальнювальним. Зокрема, під поняттям «ресурси» (від франц. *ressources* – допоміжний засіб) розуміють кошти, запаси, можливості, джерела чого-небудь (наприклад, фінансові, економічні, матеріальні, природні, сировинні, трудові (людські) тощо) [3, с. 206]. Для визначення цього поняття застосовували слово «можливості», які фактично є синонімом до слова «потенціал». Є ще й більш стислі визначення ресурсів, зокрема ресурс, у ч., звичайно, в мн. ресурси, -ів. запаси, кошти, які є в наявності для використання в разі необхідності [4].

Проте, на нашу думку, таке визначення є стислим, компактним, але, на жаль, неповним. З огляду на це вважаємо за необхідне зробити висновок, що ресурси – це всі види майнових та нематеріальних цінностей, що є основними елементами економічного потенціалу, раціональне управління якими призведе до позитивного фінансового результату. Тут ми доповнили визначення з «Економічної енциклопедії», бо, на нашу думку, воно є найбільш сучасним. З іншого боку, у будівництві не варто застосовувати термін «виробничий потенціал» чи, наприклад, якщо йдеться про інформаційні ресурси, то «виробничі» не завжди є актуальними.

Часто поняття «ресурси» плутають із поняттям «активи» вважаючи, що ресурси – це активи, а активи – це ресурси. Тоді постає питання: «активи» та «ресурси» – це слова-синоніми чи ні. Враховуючи зазначене вище, пропонуємо розглянути поняття «активи» більш детально. У Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначено, що активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому [5].

Деякі науковці дають визначення ресурсів, як активу, хоч фактично поняття «актив» є вужчим, ніж поняття «ресурс». Вважаємо, що до поняття «ресурс» входить сегментарно поняття «актив». Для прикладу, до фінансових ресурсів належать не лише фінансові активи, а й фінансові зобов'язання.

Відомий американський вчений-бізнесмен Р. Кійосакі також ставить під сумнів сучасне бачення поняття «актив», оскільки вважає, що житло, яке в даний момент не приносить економічної вигоди, а потребує додаткових фінансових вкладень та витрат на комунальні послуги, не варто вважати повністю активом [6].

Враховуючи зазначене вище, вважаємо, що поняття «актив» потребує уточнення, як «частина ресурсів», а не ресурси, оскільки інформаційні, фінансові та трудові ресурси в бухгалтерському обліку не повністю відображаються у складі активів. Щодо ресурсів будівництва, то до них належать: 1) інформаційні; 2) трудові (кадрові); 3)

фінансові; 4) енергетичні; 5) інвестиційні; 6) природні; 7) матеріальні; 8) технічні; 9) організаційно-технологічні ресурси.

О. М. Назаров узагальнив визначення поняття «ресурси» на основі багатьох досліджень вчених-економістів. Згідно з його визначенням можна зробити висновок, що до складу ресурсів належать такі сегменти: робоча сила, знаряддя праці, предмети праці, готова продукція, природні умови виробництва, матеріальні ресурси, фінансові ресурси, земельні ресурси, інформаційні ресурси, час, організаційні ресурси, сировина та паливно-енергетичні ресурси, інвестиції, нематеріальні засоби [7] (рис. 1).

Як видно з рис. 1, не всі ресурси відображені в Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань господарських операцій підприємств і організацій. Вважаємо, що є ресурси, які становлять предмет купівлі-продажу, а є ресурси (час, природні умови), які не є предметом купівлі-продажу, проте суттєво впливають на процес будівництва та його фінансові результати.

З огляду на цю класифікацію вважаємо, що ресурси можна поділити на: 1) ресурси, які управляють; 2) ресурси, якими управляють; 3) ресурси, які можуть управляти та які управляють. Наприклад, інформаційні ресурси – це ресурси, які управляють іншими ресурсами, оскільки мають суттєвий вплив на їхнє використання. Організаційно-технологічні ресурси також, безсумнівно, необхідно віднести до першої групи.

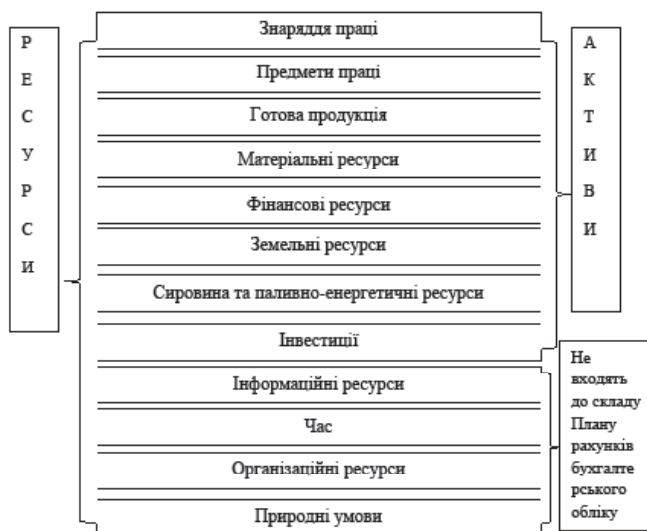

Рис. 1. Відмінності складових ресурсів та активів
Джерело: розроблено автором на основі [7].

Щодо енергетичних, матеріальних, технічних, то їх можна віднести до другої групи, адже якість управління дасть змогу отримати фінансовий результат. Є також ресурси, які належать водночас і до першої, і до другої групи (трудові чи кадрові ресурси). Так, якщо йдеться про адміністративно-управлінський персонал, то його варто віднести до першої групи, а якщо про виробничий персонал – до другої. Сюди доцільно віднести фінансові й інвестиційні ресурси, адже, з одного боку, ними управляють, а з іншого

боку – вони, до певної міри, управляють матеріальними, енергетичними та технічними ресурсами.

Вчена-економістка О. В. Лиско зазначає, що найбільшу частку витрат становлять матеріальні витрати, тобто матеріально-технічні ресурси як один із головних елементів виробничого процесу, які переважно визначають ефективність економіки будівельного виробництва [8, с. 10].

Погоджуємось із такою позицією і вважаємо за необхідне акцентувати свою увагу саме на матеріально-технічних ресурсах у будівництві.

Термінологічне дослідження «ресурсів матеріальних та сировинних» в «Економічній енциклопедії» розглядають, як сукупність предметів праці, що використовуються в народному господарстві країни в процесі виробництва матеріальних благ і послуг. Вони відіграють провідну роль серед основних видів виробничих ресурсів. До матеріальних та сировинних ресурсів належать: сировина (руди, нафта, сірка, зерно, цукрові буряки та ін.); матеріали (прокат чорних і кольорових металів, чавун та ін.), обладнання та устаткування для виробничого споживання, що потребує монтажу [3, с. 207].

Науковці А. Г. Завгородній та Г. Л. Вознюк вважають, що «ресурси матеріальні» – це основні й допоміжні матеріали, вироби, конструкції, сировина, паливо, незавершене виробництво та відходи власного виробництва, тара й тарні матеріали, а також запасні частини, призначені для ремонту обладнання [9, с. 496].

Матеріальні ресурси, на думку Л. Т. Штимер, – це ресурси в натуральній формі, які використовуються у господарській діяльності підприємств. До їх складу входять основні засоби та частина оборотних активів [10, с. 6].

Отже, можемо узагальнити, що матеріальні ресурси – це предмети праці, до яких належать виробничі запаси, МШП, готова продукція, товари, незавершене виробництво, напівфабрикати тощо. Щодо технічних ресурсів, то під ними розуміємо – сукупність машин та механізмів, а також систем і засобів управління, видобування, зберігання, перероблення сировини та матеріалів, енергії й інформації з метою здійснення виробничої діяльності та обслуговування невиробничої сфери.

Дефініція поняття «матеріально-технічні ресурси», на жаль, малодосліджена тема. А. В. Блоха А. В. стверджує, що матеріально-технічні ресурси (йдеться про агропромисловий комплекс) – це сукупність засобів та предметів праці, що функціонують в агропромисловому комплексі і забезпечують відновлювальні процеси [11, с. 109].

Досліджуючи матеріально-технічні ресурси, Т. В. Дідоренко зазначає, що вони містять: основні та оборотні фонди, земельні ресурси і фінансові ресурси [12, с. 93]. Погоджуємось із цим твердженням, але вважаємо, що в будівництві це поняття набуває ширшого значення.

О. В. Лиско проводить технологічну класифікацію матеріально-технічних ресурсів капітального будівництва, до яких відносять: лісові матеріали, металеві матеріали, кам'яні, керамічні, бетони, будівельні розчини [8, с. 12].

З огляду на це дефініції «матеріально-технічні ресурси у будівництві» – це один із основних елементів підприємницького потенціалу, а саме – матеріальні та нематеріальні активи, що переносять свою вартість на об'єкт будівництва повністю

або частково, використання яких, як очікується, принесе економічну вигоду та соціальний ефект. Економічну вигоду від процесу будівництва отримує будівельна компанія і фінансові посередники, а соціальну вигоду – кінцевий споживач.

Незважаючи на економічні труднощі та санітарно-епідеміологічну ситуацію в Україні та світі, капітальні інвестиції у будівництві збільшуються. У 2020 р. Київ є лідером за капітальними інвестиціями (рис. 2). Друге місце займає Львівська область, а третє – Харківська та Одеська області. З цього можна констатувати, що капітальне інвестування залежить від розміщення продуктивних сил та їхньої забезпеченості.

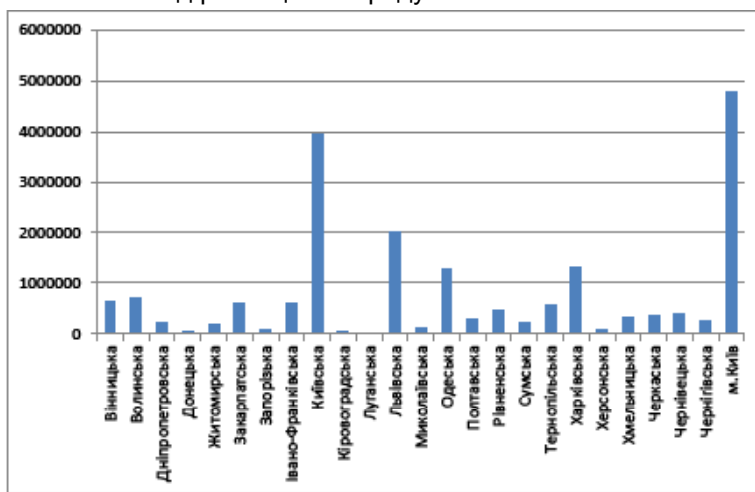

Рис. 2. Капітальні інвестиції у матеріальні активи житлового будівництва за січень-червень 2020 р. [13]

Крім цього, варто звернути увагу на пошук ресурсів, їх формування, зберігання та використання, а також витрати і доходи, що пов'язані з цими процесами. Я. Д. Крупка, Я. А. Порохнавець розглядають питання використання й відтворення природних ресурсів. Під використанням ресурсів ці науковці розуміють лише витрачання природної сировини на виробництво готової продукції, виконання робіт чи надання послуг. Такий підхід є занадто звуженим і не розкриває важливих процесів, пов'язаних з природокористуванням [14, с. 12–13].

Водночас не беруться до уваги роботи, пов'язані із розвідуванням, підготовкою місць і видобуванням корисних копалин, вартісною оцінкою природних благ, врахуванням у ній раніше капіталізованих витрат та витрат майбутніх періодів на закриття родовищ, екологічних та соціальних факторів природокористування.

Матеріальні ресурси у будівництві можна класифікувати за різними ознаками. Нині виокремлюють такі основні види сучасних будівельних матеріалів: 1) будівельні матеріали для фундаменту; 2) будівельні матеріали для побудови стін; 3) будівельні матеріали для побудови підлоги; 4) будівельні матеріали для побудови даху [15].

Погоджуємось із цією класифікацією, проте вважаємо її неповною. На нашу думку, крім зазначених вище ознак будівельних матеріалів, варто ще додати ознаку їхньої альтернативності: 1) допоміжні будівельні матеріали; 2) альтернативні будівельні матеріали.

Матеріальні ресурси безпосередньо пов'язані із технічними, до яких у будівництві доцільно віднести: будівельні машини і механізми для фундаменту, будівельні машини і механізми для побудови стін і підлоги та даху, допоміжні технічні ресурси, альтернативна будівельна техніка. Можна також запровадити додаткові класифікаційні ознаки матеріально-технічних ресурсів, зокрема за: ціновою політикою, альтернативністю, ознакою управління ними, ефективністю, амортизаційною ознакою, перенесенням вартості на об'єкт будівництва, національним походженням. В цій статті ми звернули увагу не на всі класифікаційні ознаки, а лише на ті, яким науковці приділили недостатню увагу (табл. 1).

Ціна на матеріально-технічні ресурси відіграє одну із основних позицій при виборі відповідних контрагентів щодо поставки тих чи інших матеріально-технічних ресурсів. За цінами їх можна поділяти на: елітні, дороговартісні, оптимальної вартості, низьковартісні матеріально-технічні ресурси.

Однією із найважливіших ознак матеріально-технічних ресурсів в умовах ринкової економіки, на наш погляд, є альтернативність, з огляду на це матеріально-технічні ресурси варто поділити на: альтернативні та традиційні матеріально-технічні ресурси. Альтернативні матеріально-технічні ресурси – це ті матеріально-технічні ресурси, які є новими у застосуванні та використанні яких може призвести до здешевлення вартості об'єкта будівництва або принесе в майбутньому додаткові вигоди. Традиційні матеріально-технічні ресурси – це ті матеріальні ресурси, які використовуються давно у спорудженні об'єктів будівництва і їхні переваги та недоліки уже оцінені часом.

Таблиця 1

Додаткові класифікаційні ознаки матеріально-технічних ресурсів *

№ з/п	Додаткові класифікаційні ознаки матеріально-технічних ресурсів	Види матеріально-технічних ресурсів за класифікаційною ознакою	Взаємозв'язок із фінансовими ресурсами
1.	За ціновою політикою	<ul style="list-style-type: none"> • елітні • дороговартісні • оптимальної вартості • низьковартісні 	Дуже високий
2.	За альтернативністю	<ul style="list-style-type: none"> • альтернативні • традиційні 	Високий
3.	За ознакою управління ними	<ul style="list-style-type: none"> • централізоване • децентралізоване • змішане 	Середній
4.	За ефективністю	<ul style="list-style-type: none"> • ефективні • неефективні 	Середній
5.	За амортизаційною ознакою	<ul style="list-style-type: none"> • швидко амортизаційні • середньої амортизації • тривалої амортизації 	Невисокий
6.	За перенесенням вартості на об'єкт будівництва	<ul style="list-style-type: none"> • повне перенесення • часткове перенесення 	Невисокий
7.	За національним походженням	<ul style="list-style-type: none"> • вітчизняні • зарубіжні 	Середній

Джерело: розроблено автором.

За ознакою управління ними, то найбільш ефективним, на наш погляд, є змішане управління матеріально-технічними ресурсами. Проте за таких умов потрібні злагоджені дії усіх управлінських ланок, а в іншому разі – таке управління матеріально-технічними ресурсами буде неефективним, збитковим. Залежно від рівня управління матеріально-технічними ресурсами формується ефективність їхнього використання, а з іншого боку – неефективне управління матеріально-технічними ресурсами призводить до надмірних витрат та завищення кінцевої вартості об'єкта будівництва.

Щодо амортизаційної ознаки, то ця ознака переважно належить до технічних ресурсів, а тому вона насамперед залежить від технічних характеристик будівельних машин, механізмів та інших технічних засобів, від професійності технічного персоналу, від користувачів будівельної техніки. Проте бухгалтер, який займається нарахуванням амортизації і безпосередньо не працює з будівельною технікою, має значний вплив на управління нею. Зокрема, він може ухвалювати управлінські рішення про метод нарахування амортизації, а отже, визначати терміни її корисної експлуатації.

Наступною ознакою, яку ми виокремили, є перенесення вартості будівельної техніки на об'єкт будівництва. Якщо йдеться про матеріальні ресурси, то вони переважно повною мірою переносять свою вартість на об'єкт будівництва. Щодо технічних ресурсів, то вони переносять свою вартість на об'єкт будівництва частково і лише в окремих випадках повністю.

Щодо ознаки за національним походженням, то вважаємо, що варто більше розвивати українські матеріально-технічні ресурси. Якщо будівельні підприємства можуть надати перевагу вітчизняним матеріальним ресурсам, то технічні ресурси будівельних підприємств – здебільшого іноземні чи спільного виробництва з українськими й закордонними підприємствами.

Всі перелічені вище додаткові ознаки тісно пов'язані із фінансовими ресурсами: на дуже високому, високому, середньому та невисокому рівнях. Адже немає жодного матеріально-технічного ресурсу, який був би продуктивним без вкладення у нього фінансових ресурсів.

Виокремлення основних та додаткових ознак матеріально-технічних ресурсів дало нам змогу висунути нульову гіпотезу. Вона полягає в тому, що усі ці матеріально-технічні ресурси не можуть бути відокремлені від інших видів ресурсів. Тому матеріально-технічні ресурси як окрема категорія без взаємодії з інформаційними, фінансовими, організаційно-технологічними та часовими ресурсами не можуть приносити прибуток чи соціальний ефект. Без системної взаємодії з іншими ресурсами підприємства матеріально-технічні ресурси є так звані «замороженим активом» (рис. 3).

Як бачимо з рис. 3, ознаки матеріально-технічних ресурсів тісно пов'язані з фінансовими й інформаційними ресурсами, оскільки інформація про матеріально-технічні ресурси має бути системною, вчасною і неупередженою.

Від фінансового управління матеріально-технічними ресурсами залежить значна частка грошово-розрахункових операцій, які здійснюються між учасниками процесу будівництва.

Організаційно-технологічні ресурси впливають на ефективність використання матеріально-технічних ресурсів, стійкість об'єктів будівництва, якісні та кількісні показники будівельної діяльності. Часові ресурси треба розглядати в декількох

ракурсах: щодо виконання графіків платоспроможності, графіків виконання будівельно-монтажних робіт на об'єктах будівництва і своєчасної здачі їх в експлуатацію.

Рис. 3. Вплив інших видів ресурсів на матеріально-технічні ресурси у будівництві. Джерело: розроблено автором.

Висновки і пропозиції. Дослідивши взаємозв'язок матеріально-технічних ресурсів підприємства з іншими видами ресурсів, можна зробити такі висновки:

– доцільно розмежувати поняття «ресурси» та «актив». У визначенні «ресурси» резонно вживати поняття «потенціал», а у визначення «актив» внести правку, щоб розглядати його, як частину ресурсів, а не усі ресурси;

– дефініцію поняття «матеріально-технічні ресурси» варто використовувати цілісно, а не відокремлювати матеріальні і технічні ресурси, адже окремо вони не становлять значного ресурсного потенціалу;

– матеріальні ресурси найтісніше пов'язані із фінансовими й інформаційними ресурсами. Проте в житловому будівництві одну з провідних ролей відіграє ресурс часу, адже від нього значною мірою залежить репутація компанії перед кінцевим споживачем. Через це в процесі будівництва доцільно систематично проводити детальний часовий аналіз та контроль за поставкою, складуванням і використанням ресурсів;

– на основі додаткових класифікаційних ознак матеріально-технічних ресурсів пропонуємо визначати міру впливу фінансових ресурсів на матеріально-технічні ресурси. Для цього кожне підприємство може щомісячно проводити експрес-аналіз і оцінювання впливу фінансових ресурсів на матеріально-технічні ресурси, виявляти слабкі місця наявних у підприємстві ресурсів та поліпшувати його поточний фінансовий стан.

З огляду на це вважаємо, що необхідно вдосконалити понятійно-категоріальний апарат матеріально-технічних ресурсів та виявити їхній зв'язок із фінансовими, інформаційними та часовими ресурсами з метою поліпшення теоретичних аспектів цього напрямку досліджень. В подальших дослідженнях доцільно розкрити генезис матеріально-технічних ресурсів, розробити модель взаємозв'язку матеріально-технічних і фінансових ресурсів в обліку, оцінити аналітичні показники та сформулювати відповідні пропозиції.

Література

1. Список лауреатів Премії імені Нобеля з економіки. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_лауреатів_Премії_імені_Нобеля_з_економіки (дата звернення: 29.07.2020).
2. Бухгалтерський словник / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ПП "Рута", 2001. 224 с.
3. Економічна енциклопедія / відп. ред. Мочерний С. В. Київ : Видавн. центр «Академія», 2002. Т. 3. С. 206–207.
4. Короткий тлумачний словник української мови / уклад.: Д. Г. Гринчишин, Л. Л. Гумецька, В. Л. Карпова та інші ; відп. ред. Л. Л. Гумецька. Київ : Рад. школа, 1978. 296 с.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07 лютого 2013 р. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28 лютого 2013 р. за № 336/22868. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 30.07.2020).
6. Кийосаки Р., Флеминг Д., Кийосаки К. Бизнес XXI века. 2-е изд. Минск : Попурри, 2015. 192 с.
7. Назарук О. М. Зміст категорії «виробничі ресурси підприємства» в економічних дослідженнях. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6 (2). С. 116–118.
8. Лиско О. В. Облік і контроль використання матеріально-технічних ресурсів у капітальному будівництві : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит ; Київськ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ, 2006. 21 с.
9. Завгородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2005. С. 496.
10. Штимер Л. Т. Стратегічний аналіз потенціалу матеріальних ресурсів підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09 – бухгалтерський

- облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) ; Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль, 2014. 20 с.
11. Блоха А. В. Ринок матеріально-технічних ресурсів: сутність та особливості функціонування. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2008. Вип. 1. С. 109–113.
 12. Дідоренко Т. В. Сутність і класифікація матеріально-технічних ресурсів на сільськогосподарських підприємствах за їх призначенням та роллю в процесі виробництва. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Т. 1. № 1. С. 92–99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujae_2016_1_1_15 (дата звернення: 30.07.2020).
 13. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.08.2020).
 14. Крупка Я. Д., Порохнавець Я. А. Облік і контроль у видобувних галузях : моногр. Тернопіль : Крок, 2019. 252 с.
 15. Основні види сучасних будівельних матеріалів. URL:<https://247.com.ua/ua/blog/osnovnye-vidy-sovremennykh-stroitelnykh-materialov/> (дата звернення: 05.08.2020).

References

1. Spysok laureativ Premiyi imeni Nobelya z ekonomiky [List of Nobel Prize winners in economics]. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_лауреатів_Премії_імені_Нобеля_з_економіки [in Ukraine].
2. Bukhhalters'kyu slovnyk; za red. prof. F.F. Butyntsya [Accounting dictionary; for order. prof. F.F. Butynets]. Zhytomyr: PP "Ruta" - Zhytomyr: PE «Ruta», 2001. 224 p. [in Ukraine].
3. Ekonomichna entsyklopediya; vidp. red. Mochernyy, S. V. [Economic Encyclopedia; resp. ed. Mocherny, S. V.]. Kyiv: Vydavn. Tsentr «Akademiya» - Kyiv: Publishing house. Center «Academy», 2002. Т. 3. Р. 206-207 [in Ukraine].
4. Korotkyu tlumachnyy slovnyk ukrayins'koyi movy (1978). Uklad.: D. H. Hrynchyshyn, L. L. Humets'ka, V. L. Karpova ta inshi; Vidp. red. L. L. Humets'ka [Short explanatory dictionary of the Ukrainian language (1978). Compiled by: D. G. Grinchyshyn, L. L. Gumetskaya, V. L. Karpova and others; Responsible editor L. L. Gumetskaya]. Kyiv: Rad. school. 296 p. [in Ukraine].
5. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti». Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy № 73 vid 07 liutoho 2013 r. Zareiestrovano v Ministerstvi yustytsii Ukrainy 28 liutoho 2013 r. za № 336/22868 [National accounting regulation (standard) 1 «General requirements for financial reporting». Order of the Ministry of Finance of Ukraine № 73 of February 7, 2013. Registered at the Ministry of Justice of Ukraine on February 28, 2013 under № 336/22868]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> [in Ukraine].
6. Kiyosaki, R., Fleming, D. and Kiyosaki, K. (2015). *Biznes XXI veka*. 2-e izd. [Business of the XXI century. 2nd ed.]. Minsk: Popurry - Minsk: Potpourri, 2015. 192 p. [in Russian].
7. Nazaruk, O. M. (2016). *Zmist katehorii «vyrobnychi resursy pidpriemstva» v ekonomichnykh doslidzhenniakh* [The content of the category «production resources

- of the enterprise» in economic research]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo - Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*. 2016. Vip. 6 (2). P. 116-118 [in Ukraine].
8. Lysko, O. V. (2006). *Oblik i kontrol' vykorystannya material'no-tekhnichnykh resursiv u kapital'nomu budivnytstvi: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : spets. 08.06.04 - bukhhalters'kyy oblik, analiz i audyt; Kyivsk. nats. torh.-ekon. un-t* [Accounting and control of the use of material and technical resources in capital construction: author's ref. dis. ... Cand. econ. Science: special. 08.06.04 - accounting, analysis and audit; Kyivsk. nat. trade and economy un-t]. Kyiv. 21 p. [in Ukraine].
 9. Zavorodniy, A. H., Voznyuk, H. L. (2005). *Finansovo-ekonomichnyy slovnyk* [Financial and economic dictionary]. L'viv: Vyd-vo Natsion. un-tu «L'vivs'ka politekhnik» - Lviv: Nation Publishing House. Lviv Polytechnic University, 2005. P. 496 [in Ukraine].
 10. Shtymer, L. T. (2014). *Stratehichnyy analiz potentsialu material'nykh resursiv pidpryemstva: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : spets. 08.00.09 - bukhhalters'kyy oblik, analiz ta audyt (za vydamy ekonomichnoyi diyal'nosti); Ternop. nats. ekon. un-t* [Strategic analysis of the potential of material resources of the enterprise: author's ref. dis. ... Cand. econ. Science: special. 08.00.09 - accounting, analysis and audit (by type of economic activity); Ternopil. nat. econ. un-t]. Ternopil. 20 p. [in Ukraine].
 11. Blokha, A. V. (2008). *Rynok material'no-tekhnichnykh resursiv: sutnist' ta osoblyvosti funktsionuvannya* [The market of material and technical resources: essence and features of functioning]. *Visnyk ahraranoi nauky Prychornomor'ya - Bulletin of Agrarian Science of the Black Sea Region*. Issue 1. 109-113 [in Ukraine].
 12. Didorenko, T. V. (2016). *Sutnist i klasyfikatsiia materialno-tekhnichnykh resursiv na silskohospodarskykh pidpriemstvakh za yikh pryznachenniam ta rolliu v protsesi vyrobnytstva* [The essence and classification of material and technical resources in agricultural enterprises by their purpose and role in the production process]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky - Ukrainian Journal of Applied Economics*. 2016. T. 1, № 1. P. 92-99. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujae_2016_1_1_15 [in Ukraine].
 13. *Ofitsiynny sayt of Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny* [Official site of State Statistics Service of Ukraine Official site]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukraine].
 14. Krupka Ya. D., Porokhnavets Ya. A. *Oblik i kontrol u vydobuvnykh haluziakh* [Accounting and control in extractive industries: monograph]. Ternopil: vyd-vo «Krok» - Ternopil: Krok Publishing House, 2019. 252 p. [in Ukraine].
 15. *Osnovni vydy suchasnykh budivelnykh materialiv* [Main types of modern alarm materials]. Retrieved from <https://247.com.ua/ua/blog/osnovnye-vidy-sovremennykh-stroitelnykh-materialov/> [in Ukraine].

Статтю отримано 25 липня 2020 р.

Article received July 25, 2020